

Wethouder Heerschop onthult eerste bordjes Leesbaar Hilversum

Op zaterdag 13 september 2003, Open Monumentendag, zal mevrouw K. Heerschop, wethouder voor cultuur van Hilversum, de eerste bordjes van het project Leesbaar Hilversum onthullen. Dat gebeurt om 9.30 uur op de Kerkbrink. De leden van Albertus Perk zijn van harte welkom daarbij aanwezig te zijn. Na afloop van de onthulling bestaat de mogelijkheid met de Mediashuttle een tocht langs een aantal prominente Hilversumse monumenten te maken in het kader van het programma van de Open Monumentendag.

Op vele plaatsen in Nederland en elders in de wereld treft men bij belangrijke gebouwen of plaatsen een bordje met informatie over geschiedenis, bewoners, bouwstijl e.d. In Hilversum zijn die bordjes echter dun gezaaid. Dit was voor de werkgroep monumentenzorg van Albertus Perk de aanleiding het project Leesbaar Hilversum te starten. Gedurende drie jaar zullen elk jaar steeds tien bordjes worden aangebracht op gebouwen en bij plaatsen die belangrijk zijn voor de cultuurgeschiedenis van Hilversum.

Op de Open Monumentendag worden de eerste bordjes op de Kerkbrink door de wethouder onthuld. Dat zullen zijn het bord op de Kerkbrink met informatie over de brink en daarnaast borden bij de Grote Kerk, het Oude Raadhuis en de Spijkerpandjes. Verder zullen op die dag worden onthuld de bordjes bij de Kei, de Openbare Bibliotheek en de Watertoren. Andere bordjes komen bij de Hertenkamp en het Heksenweijtje in Trompenberg-Oost, alsmede bij het Krugerhuis op de Hoge Naarderweg. Dat laatste bordje zal op 10 oktober a.s., de verjaardag van Paul Kruger, worden onthuld.

De bordjes worden in de meeste gevallen gesponsord door de eigenaar van het pand. Daarnaast zijn sponsors: de gemeente Hilversum, de Lions Club Hilver-

De moeder aller bordjes: de plaquette die de Hilversumse Historische Kring in 1990 liet aanbrengen op het voormalig woonhuis van de 19-eeuwse dorpsarts Dr. Van Hengel (thans apotheek Van Heemskerck Duker) aan de Kerkbrink. (foto: EJP)

sum, de Buurtvereniging Trompenberg-Oost en de Stichting Bevordering Culturele Betrekkingen Nederland-Zuid Afrika. Opvallend was het grote enthousiasme waarmee eigenaren en andere sponsors bereid waren hun medewerking aan het project te verlenen. De ANWB verzorgde de fabricage van de bordjes en het ANWB-fonds nam de kosten voor haar rekening die niet door de sponsors worden gedekt.

In 2004 zullen de volgende tien bordjes in het kader van Leesbaar Hilversum worden aangebracht.

Gedenkt te Sterven

In het centrum van Hilversum ligt de oude begraafplaats “Gedenkt te Sterven”. Als één der eerste ‘buitengebegravingplaatsen’ in ons land en als oudste begraafplaats van Hilversum werd hij in 1792 aangelegd en vond het daaropvolgende jaar de eerste begrafenis plaats. Tot die tijd werd alleen in en rond de kerk begraven. Uniek is dat deze voormalige algemene begraafplaats in het hart van Hilversum is gelegen, terwijl hij indertijd als buitengebegravingplaats werd aangelegd te midden van de akkers, net buiten het toenmalige dorp Hilversum.

In 1943 werd, twee jaar na de laatste bijzetting, de begraafplaats gesloten en ging een duistere periode tegemoet. Dieptepunt waren de jaren zeventig waarin de gemeente wilde plannen met Hilversum had. Als vervolg op de doorbraak van het Vitusbuurtje ten behoeve van een nieuwe ruime binnenring zou ook deze inmiddels verwaarloosde begraafplaats opgeofferd worden. Gelukkig is het nooit zover gekomen. Ruimen bleek veelal niet mogelijk door de eeuwigdurende grafrust die op menig oud graf rustte en het daarbij niet kunnen achterhalen van nazaten, die alsnog de nodige toestemming tot ruiming zouden kunnen geven. Er moest derhalve afgezien worden van verdere ontwikkelingsplannen op deze plek. Wel waren inmiddels de voornamelijk jongere graven geruimd, maar veel van de oorspronkelijke karakteristieken en graven uit de beginperiode bleven bewaard. Verwaarlozing vond opnieuw plaats en verval mocht verder zijn werk doen. Inmiddels werd toekomstgericht een kolossaal gebouw aan de Oude Torenstraat gerealiseerd, het pand waarin de Gemeentelijke Sociale Dienst (GSD) jarenlang gehuisvest was. Gelukkig waren er Hilversummers die zich het lot van deze bijzondere plek aantrokken, waardoor in de jaren negentig muren en hekken onder de bezielende leiding van “Hilversum Pas Op!” hersteld konden worden en deze historische plek tot een oase van rust in het woelige hart van Hilversum werd.

Stadspark

Inmiddels is de oude begraafplaats in erfpacht uitgegeven aan de daartoe opgerichte Stichting De Hof. Deze stichting maakt zich sterk voor behoud en verdere restauratie van deze historische plek. Met regel-

maat vinden er tevens muzikale en andere optredens plaats.

Een van haar projecten is het kantoorpand, waarin tot voor kort de GSD was gehuisvest, minder dominant aanwezig te laten zijn. Het pand werd indertijd zo geplaatst, dat herstel van de oude muren op die plek niet meer realiseerbaar was. Op natuurlijke wijze wordt het pand inmiddels visueel op afstand gehouden door een groenmuur, waarin een tiental monumenten in de vorm van de ooit aanwezige steunberen zijn opgenomen. Ieder van deze monumentjes krijgt zijn eigen verhaal mee. Recent werd ‘de steen met schaapje en lammetje’ geplaatst.

Schaapje en lammetje

In de eerste helft van de negentiende eeuw werden er in het dorp door verschillende liefdadigheidsinstellingen woningen voor de armen gebouwd, al snel ge-

volgd door de Hilversumse fabrikeurs die woningen voor hun arbeiders lieten bouwen.

Zo ook tapijtfabrikant Gerrit Veen die in 1856 arbeiderswoningen op de Schapenkamp liet bouwen. In eerste instantie 2 panden waarin totaal 35 woningen gerealiseerd werden, woningen bestaande uit twee minimale kamers en een zolder. De kamers bestonden voornamelijk uit een tweepersoonsbedstede en waren zo klein dat je volgens dokter van Hengel in de voorste kamer vanuit de bedstede moeiteloos hout op het haardvuur kon leggen. De wijze waarop hele gezinnen hier gewoond hebben laat zich raden. Reeds in 1857 volgde een derde pand bestaande uit een twintigtal veel ruimere woningen. De woningen omsloten aan drie zijden een binnenruimte, waar niet alleen de pomp stond, maar ook de bleekvelden gelegen waren met daarnaast weer een gemetselde mestkuil voor gezamenlijk gebruik. De privaten waren zoals gebruikelijk voor de woningen geplaatst, één per vijf woningen! De eerste bewoners zullen voornamelijk wevers en spinners geweest zijn.

De 'weldoener', fabrikteur Gerrit Veen, liet in het boogvenster van ieder woning aan de buitenzijde een wit schaapje plaatsen met aan de binnenzijde een daarbij behorende lammetje. Het boogvenster boven ieder deur vermeldde niet alleen het jaartal en volgnummer maar tevens de naam "Gerrit Veen". En ter meerdere glorie van zichzelf liet hij in een der panden een steen in metselen met wederom het schaapje en lammetje voorzien van de volgende tekst:

*toen men schreef 1855 & een
heeft hier den heer gerrardus veen
tot nut der armen laten stichten
en met woningen in doen richten
van ouds deeze schapenkamp
bekend in het algemeen
en door hillegonda veen
gelegd de eerste steen oud 9 jaar
en dat blijven zou dien bekenden naam
staan wij hier voor dit plein
en het schaapje in het raam*

In 1860 heeft Gerrit Veen de Schapenkamp geschonken aan het Rooms-Katholieke Armbestuur onder de volgende voorwaarden: de woningen zouden bestemd moeten blijven voor de armen, bij voorkeur voor we-

zen en weduwen, nooit aan slordige gezinnen, personen van slecht gedrag of aan mensen die hun werk maakten van bedelen.

In 1937 werden de woningen afgebroken. De huidige Schapenkamp dankt zijn naam aan dit vroegere woningcomplex.

Als ode aan het vroegere weversdorp Hilversum hebben de nazaten van tapijtfabrikant Gerrit Veen aan Stichting De Hof, ter invulling van een der monumentjes op de oude begraafplaats, een steen met daarop het hen typerend schaapje en lammetje geschonken.

De oude begraafplaats "Gedenkt te Sterven" is gelegen achter de Kerkbrink, met ingangen aan de Oude Torenstraat, Torenlaan en Burgemeester Andriessenstraat. Het adres van Stichting De Hof is: Torenlaan 24 a, 1211 JB Hilversum.

Flos Wisse Smit

Oproep

Heeft u schoolherinneringen uit Hilversum?

Zoals bekend zal de Hilversumse Historische Kring in 2005 het volgende lustrum vieren. Eén van de activiteiten wordt het uitbrengen van een boek over 'Onderwijs in Hilversum'; van kleuterschool tot hoger beroepsonderwijs. Allerlei aspecten komen aan bod zoals: de schoolgebouwen, de verschillende soorten onderwijs, portretten van bijzondere mensen uit het onderwijs, het onderwijs in oorlogstijd, het straffen en belonen.

Heeft u goede of slechte herinneringen aan het onderwijs dat u in Hilversum heeft genoten of gegeven?

Wie mag er volgens u niet worden vergeten? Heeft u nog bijzondere foto's of leermiddelen?

Laat het ons dan weten. Stuur nog niets maar geef ons uw informatie.

Namens de Werkgroep lustrum 2005: Treesje Ruhe, 2e Laurierdwardsstraat 58, 1016 RC Amsterdam, telefoon 020-6202878, e-mail: t.ruhe@freeler.nl.

Gezocht: gegevens over Canadese bevrijders

Mijn naam is Wigger van der Horst en ben wat ik het verleden gaan graven i.v.m. een aanvulling op mijn stamboom-gegevens. Ik ben geboren in april 1941 in de Haarlemmermeer. Mijn ouders verhuisden met hun twee kinderen in 1942 naar Hilversum, Ruysdaellaan 27. Van de oorlogstijd daar in de Ruysdaellaan kan ik mij nog aardig was herinneren ondanks mijn toen zeer jeugdige leeftijd. Daarenboven heb ik ook nog enige informatie van mijn ouders meegekregen.

Uit het foto-album van mijn ouders, dat nu in bezit is van mijn oudere zus, heb ik met een digitale camera alle relevante foto's betreffende mijzelf of mijn directe omgeving, opgenomen. Daaronder bevindt zich ook een opname van een groep Canadezen op het grasveld voor de Ruysdaelschool (zie bijgaande foto). Alhoewel ik mij deze fotosessie niet kan herinneren, weet ik wel dat wij gedurende enige tijd twee Canadezen in huis hebben gehad: John Gavin en (voornamelijk onbekend) Armstrong. John Gavin is in 1983 overleden. Van Armstrong heb ik geen gegevens gekregen. Na de oorlog hebben mijn ouders nog regelmatig contact gehad met de Gavin-familie, echter de correspondentie is verloren gegaan, hetgeen zeer spijtig is.

Gisteren ben ik naar het Streekarchief in Hilversum geweest en heb daar onderzoek gedaan naar de NAAM van het Regiment of Divisie, waart de beide Canadezen hebben gediend.

Mijn bevindingen waren zeer schaars.

Ik vond gegevens over de bevrijding van Hilversum door het B-squadron Verkenningsbataljon van de 49ste Britse West-Riding Infanteriedivisie (the "Polar Bears"). Zij vielen onder het bevel van het 1ste Canadese Legercorps (Foulkes). Zij zijn echter doorgetrokken naar Noord-Holland ("... de 1ste Canadese Divisie op doortocht naar Noord Holland...", zo las ik). Bij mijn weten zijn zij gedurende lagere tijd bij ons in huis geweest.

Bij de ingang van de Ruysdaelschool en op het grasveld stonden ook tanks en jeeps. Het moet gezegd, de Canadezen waren erg gul in het uitdelen van etenswaren: chocolade, sardines, 'pork' in een groot blik en snoepjes.

Ook weet ik zeker dat de Fabritiussschool gedeeltelijk bezet is geweest door de Duitsers en dat er z.g. fox-holes rond de school waren gegraven. Ik weet dat, omdat ik er altijd in speelde, maar er nooit uit kon komen. Een Duitser haalde mij er dan weer uit.

Wie kan mij zeggen welke legereenheid er in de school heeft gezeten? Ik neem aan dat de soldaten die bij ons in huis waren tot die legereenheid behoord hebben.

Reacties graag per e-mail: wiggervdhorst@planet.nl

Wigger K.F. van der Horst

De Deel 10

7335 MG Apeldoorn

055 - 541 83 03